

ЦЁТКА
(АЛАІЗА ПАШКЕВІЧ)

В.Ч. Хвайніцкая

**ЛІТАРАТУРНАЯ
ДЗЕЙНАСЦЬ**

Хто адрокся мовы бацькоў
сваіх, хто ўдзей чужую
апратку — той адышоў ад
народу далёка-далёка. Ён
чужы ў роднай вёсцы, у
сваёй сям'і. І на яго браты
глядзяць як на чужынца.

Цётка

БА 24811

ВЕЛІКОДНАЯ ПІСАНКА

1904—1914

Літаратурная дзейнасць

працягвалася толькі 15 гадоў.

Пісаць Цётка пачала ў 1902 годзе пад уплывам Ф.Багушэвіча.

Творчая спадчына невялікая, але разнастайная. Прадстаўлена паэзіяй, прозай і публіцыстыкай.

Свае творы А.Пашкевіч падпісвала 28 псеўданімамі і крыптонімамі.

Вершы Цёткі, змешчаныя ў нелегальных выданнях «Калядная пісанка на 1904 год» і «Велікодная пісанка» («Мужыцкая доля», «Мужык не змяніўся», «Нямаш, але будзе», «Музыкант беларускі»), прасякнутыя спачуваннем цяжкай долі селяніна.

Вершы «Лета» і «Восень» апублікаваныя ў зборніку «Скрыпка беларуская» (1906). Аўтар па-майстэрску адлюстравала асобныя моманты сялянскай працы, апісаў летнія ігрышчы і восеньскі кірмаш.

Зборнік увасабляе адраджэнскую плынь у творчасці Цёткі.

ТВОРЫ

Апавяданні:

Прысяга над крывавамі разорами (1906)

Разумныя, да не на дурня папалі (1908)

Асеннія лісты (1910-1912)

Вершы:

Мужыцкая доля (1903)

Нямаш, але будзе (1904)

Музыкант беларускі (1904)

Наш палетак (1906)

З Новым годам (1908)

Скора прыйдзе вясна... (1908)

Тры кветкі (1908)

Вясковым кабетам (1908)

Грайка (1909)

Гаданьне (1910)

Арлы-брацьці, дайце скрыдлы... (1914)

«Лучынка» (1914)

Сірэнішча (1914)

Зборнікі вершаў:

Скрыпка беларуская (1906):

Скрыпка

Вам, суседзі

Лета

Мае думкі

Вера Беларус

Мужык не зьмяніўся

На магіле

На чужой старонцы

Восень

Суседзям у няволі

Артыст грайка

У дарогу

Хрэст на свабоду (1906):

Хрэст на свабоду

Небывалыя часы

Мора

Добрыя весьці

Бунтаўнік

Пад штандарам

Перад Новым годам

Быва ідзе

Выхаванне і навучанне

Пяру Цёткі належаць кніжкі і падручнікі для дзяцей «**Гасцінец для малых дзяцей**» (пераклад з украінскай мовы з малымі пераменамі), «**Першае чытанне для дзетак беларусаў**».

Некаторыя даследчыкі лічылі яе аўтарам «**Беларускага лемантара, або Першай навукі чытання**» (1906).

«**Першае чытанне для дзетак беларусаў**» - кніга ў дзвюх частках, у якіх Цётка змясціла невялікія тэксты для дзіцячага чытання на беларускай мове. Гэта былі аўтарскія вершы, апавяданні, прыпеўкі, загадкі, казкі, прыказкі.

№ 4.

„Дзіцячы клас”
в. 2-е выданне 1906 г.”

ПЕРШАЕ ЧЫТАННЕ

ДЛЯ ДЗІТАК БЕЛАРУСАЎ.

Напісала Цётка.

Цэна 6 кап.

МІНСК.

Друкарня К. Пяткоўскага. Вал. Пяткоўскага вул., № 22.
1906.

Агульныя асаблівасці кніг:

1. «Беларускі лемантар, або Першая навука чытання»

(адрасаваны найперш
настаўнікам)

2. «Першае чытанне для дзетак беларусаў»

(хрэстаматыя для вучняў
пачатковай школы)

3. «Гасцінец для малых дзяцей»

(кніга для чытання з
украінскімі тэкстамі: 7
апавяданняў, 3 загадкі з
адгадкамі і 2 прымаўкі).

- агульнасць (падабенства)
педагагічных прынцыпаў, на
падмурку якіх грунтуецца змест і
структура хрэстаматы;
- падабенства друкарскага
выканання (лацінка і кірыліца);
- тэксты - апрацаваныя народныя
апавяданні, песні, казкі, прымаўкі
павучальнага, юмарыстычнага,
этнагарфічнага, сацыяльнага
прыродаапісальнага і інш. зместу;
- матывы тэкстаў асветніцкія,
патрыятычныя.

Публіцыстыка

Артыкулы:

- «Да вясковай моладзі беларускай»
- «Шануйце роднае слова!»
- «Аб душы маладзёжы»
- «Наша народная беларуская песня»
- «Да дзяўчатак»
- «Пералётныя птушкі»
- «Да школьнай моладзі»
- «Папараць-кветка»
- «Як нам вучыцца»

Выступленні пісьменніцы ў перыядычным друку у 1914 годзе – гэта заклік да сваіх сучаснікаў і нашчадкаў берагчы родную мову, захаваць яе як вечны скарб душы.

«Шануйце роднае слова!» – палымяны гімн беларускай мове, яе багаццю і сіле (Сцяпан Александровіч).

Выразнасць і эмацыянальнасць выказвання дасягаецца ўмельым выкарыстаннем агульнанароднай лексікі, семантычных адценняў слоў, іх эмацыянальна-ацэначнай афарбоўкі.

Таксама Цётка пісала нарысы, даследаванні па гісторыі беларускага тэатра.

Нацыянальна-гістарычная місія моладзі

На вас – моладзі – ляжыць
вялікая павіннасць: развіваць
далей родную мову, узбагачаць
свой народ знаннем і культурай.
Вы здабываеце навуку для сябе,
дык дзяліцеся ёю з тымі, хто для
вас цяжкай працай здабывае кусок
хлеба. Толькі не кідайце роднай
мовы: бо сапраўды для свайго
народа тады вы ўмёрлі!

Літаратурныя крыніцы

1. Беларуская дзіцячая літаратура : вучэб. дапам. / А. М. Макарэвіч і інш. ; пад агул. рэд. А. М. Макарэвіч, М. Б. Яфімавай. – Мінск : Выш. шк., 2008. – С. 105-132.
2. Лучынка : літаратурна-навуковы мясячнік беларускай моладзі / рэд.-выдавец А. Уласаў; літ. рэдактар Цётка. – Вільня: Электрадрукарня Н. Нахумава, 1914. – № 1–6.
3. Лучынка : сінанімічныя ўзоры, моўны этыкет, вершы, проза, замовы, крылатыя выслоўі, смяшынкi, беларускі народны гумар : для малодшага і сяр. шк. узросту / уклад. : З. Кустава, В. Салаўёва; мастак М. Пракаповіч. – Мінск : Маст. літ., 2013. – 235 с.
4. Цётка. Выбраныя творы / Цётка ; уклад., прадм. В. Коўтун; камент. С. Александровіча і В. Коўтун. – Мінск: Беларускі кнігазбор, 2001. – 336 с.
5. https://be.wikipedia.org/wiki/Алаіза_Пашкевіч